

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ORTAÖĞRETİM
T.C. İNKILAP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

2017

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
1.1. ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMI	5
1.2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
1.3. YETERLİLİK VE BECERİLER	10
1.4. DEĞER EĞİTİMİ	13
2. T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	17
2.1. T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	17
2.2. ALANA ÖZGÜ YETERLİK VE BECERİLER	19
2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	23
2.3.1. Ders Kitabı Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar	25
2.4. ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	26
3. T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	27
3.1. PROGRAMIN YAPISI	27
3.2. ÖÖĞRETİM PROGRAMIN ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	28

Eğitim ve öğretim, çağın gereklerine uygun olarak sürekli gelişen birikim ve tecrübeler ışığında yenilenen ve bitmeyen bir süreçtir. Bireyin hayatında eğitim süreci ile meydana gelen değişimin kalıcı hâle gelmesi ve bireyin dünyadaki değişime ayak uydurabilmesi, günümüz eğitim sistemlerinin temel belirleyicileri olarak kabul edilmektedir. Eğitim süreci ile kazanılan beceriler, bireylerin hayat standartlarının gelişmesinin yanı sıra ülkelerin küresel rekabet kapasitelerine ve demokratik gelişimlerine de önemli katkılarda bulunmaktadır. Günümüzün sosyal ve ekonomik şartlarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek, eğitim sistemlerinin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bireyin ve toplumun değişen talepleri, bilim, teknoloji, öğrenme öğretme yaklaşım, kuram ve stratejilerinde son yıllarda yapılan araştırma ve çalışmalarla gerçekleşen değişim ve gelişmeler, ulusal ve uluslararası değerlendirmelerin sonuçları, öğretim programlarının güncellenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bakanlığımız, gerek anılan gelişmeler ve gerekse 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, öğrencilerini sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, problem çözme ve karar verme becerileri yüksek bireyler olarak hayata hazırlamak için çalışmalarını sürdürmektedir.

Yapılan çalışmalar bağlamında farklı ülkelerin son yıllarda benzer nedenlerle güncellenen öğretim programları incelenmiş, eğitim öğretim alanında yapılan akademik çalışmalara ilişkin yayınlar taranmış, nicel ve nitel araştırma teknikleri kullanılarak öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerin yanı sıra üniversitelerden ve sivil toplum örgütlerinden görüşler alınmıştır. Toplanan veriler, Türkiye'nin çeşitli illerinde fiilen görev yapan öğretmen ve akademisyenlerden oluşan komisyonlarca değerlendirilerek öğretim programları güncellenmiştir. Ardından kamuoyunun görüşlerine sunulmuş, geri bildirimler doğrultusunda programlara son hâlleri verilmiştir.

Öğretim programlarıyla;

- üst düzey bilişsel becerilere (eleştirel, analitik, özgün ve yenilikçi düşünen, sorgulayan, yorum yapan vb.) sahip,
- akademik ve sosyal anlamda başarılı, öğrendiklerini önceki öğrenmeleri ve farklı disiplin alanlarıyla ilişkilendirebilen, edindiği bilgi, beceri tutum ve davranışları günlük hayatına aktarabilen, merak eden, araştıran, açık fikirli, liderlik ve girişimcilik ruhuna sahip,
- teknolojiyi etkili şekilde kullanılabilen ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilen, hızlı değişim ve gelişmelere uyum sağlayabilen,
- millî, manevi ve kültürel değerlerini özümsemiş, evrensel değerlere duyarlı, sosyal ve kültürel çeşitliliği takdir eden ve saygı duyan,
- öğrenmeye ve yeniliklere açık, öz güvenli, saygılı, dürüst, sorunlarla etkili şekilde baş edebilen, etik ilkelere uygun hareket eden, bir vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını bilen ve yerine getiren bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

1.1. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Öğrencilerin ne öğrendikleri, nasıl öğrendikleriyle yakından ilişkilidir. Bu bakımdan öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarılması sürecinin etkili ve verimli bir şekilde planlanması ve yönetilmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple etkili bir öğrenme öğretme sürecinin oluşturulması için aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

Öğrenme öğretme süreci öğrenci için anlamlı ve bütünleştirici olmalıdır.

- 1) Öğrenme öğretme sürecinin anlamlı olabilmesi için, öğrencilerin bireysel farklılıkları (ilgi, öğrenme ihtiyacı, hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenme stili vb.) tespit edilmeli, öğretim yöntem ve teknikleri belirlenirken bu farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.
- 2) Anlamlı bir öğrenme için edinilen yeni bilgilerin günlük hayatta karşılığını bulması önemlidir. Bu bakımdan öğrencilerin öğrendiklerini çeşitli hayat durumlarında ve farklı disiplin alanlarında nasıl kullanabileceklerini kavramalarını sağlayan etkinlik ve çalışmalar yapılandırılmalıdır. Bu, öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine ve hayat boyu araştıran ve öğrenen olmalarına katkı sağlayacak, öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hâle getirecektir.
- 3) Öğrencilerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri önceki öğrenmeleri ile ilişkilendirmelerine imkân veren etkinlik ve çalışmalar tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Kullanılan öğrenme etkinlikleriyle öğrencilerin önceki öğrenmeleri geliştirilmeli, yanlış öğrenmeler düzeltilmeli, ilgileri çekilmeli ve öğrenciler sınıf içinde ve dışında anlamlı uygulamalar yapmaları için teşvik edilmelidir.

Öğrenme öğretme süreci değer odaklı olmalıdır.

- 4) Öğrenciler sınıf ortamına doğal ve içten bir merakla gelirler. Öğrenme ortamına bireysel ilgileri ve yeteneklerinin yanı sıra çeşitli kişisel ve kültürel deneyimlerini, toplumsal birikimlerini de taşırlar. Öğrenme öğretme süreci, öğrencilerin anılan bu zenginlik ve farklılıkları dikkate alınarak kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlayan, olumlu his ve deneyimler kazanmalarını destekleyen, kendilerini ve başkalarını anlamalarına yardımcı olan, açık fikirliliği ve sorgulamayı besleyen, toplumsal bilinçlerini geliştiren bir usul ve üslupla yapılandırılmalıdır.
- 5) Öğrencilerin toplumsal ve evrensel değerleri keşfetmelerine fırsat sağlayan, değerleri benimseyerek tutum ve davranışa dönüştürmelerini destekleyen bir öğrenme öğretme ortamı oluşturulmalıdır. Bu ortamda öğretmen rehber olmalı, değerler eğitiminin sınıfla sınırlı kalmaması ve kalıcı olabilmesi için sınıf, okul ve aile iş birliği çerçevesinde aktif rol üstlenmelidir.

Öğrenme öğretme süreci motive edici olmalıdır.

- 6) Öğrenme öğretme sürecinde öğretmenler ve öğrencilerin birbirini tamamlayıcı sorumluluklara sahip oldukları göz önünde bulundurulmalı, öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları ve öz değerlendirme yapmaları hususunda teşvik edilmelidir.
- 7) Öğrenciler bağımsız çalışmalar yapmaları, keşfettikleri yeni bilgileri, düşünce ve duygularını paylaşmaları için cesaretlendirilmelidir.
- 8) Öğrenme öğretme sürecinde kullanılan etkinlik ve çalışmalar öğrencilerin gelişimsel düzeyleriyle tutarlı olmalıdır. Ancak gerektiğinde öğretmenler öğrencilerin özgünlüklerini, sorun çözme ve araştırma becerilerini kullanmalarını gerektirecek zorlayıcı görevler yapılandırılmalıdır. Öğretmenler öğrencilerini farklı çözümler üretmeleri, başarılı problem çözücü ve araştırmacı olmak için gerektiğinde risk almaları konusunda yüreklendirmelidir.

Farklı öğretim yaklaşımları ve stratejileri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır.

- 9) Tek bir öğrenme öğretme yaklaşımına bağlı kalınmamalıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları, süreç içerisindeki gelişimleri ve ilerlemeleri dikkate alınarak farklı ve çeşitli öğretim strateji, yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalı, süreç içinde yapılan gözlemler doğrultusunda yeri geldiğinde bunlarda değişikliğe gidilmelidir. Farklı öğrenme stillerine hitap eden, kazanımlarda belirtilen bilgi ve becerilerle tutarlı, öğrencilerin akademik ve teknik konuları özümsemelerine yardımcı olan, ilgi ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik çeşitli öğretim stratejilerinden faydalanılması, öğrencilerin üst eğitim kurumlarında ve kariyerlerinde başarı şanslarını arttıracaktır.

Öğrenme öğretme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri aktif şekilde kullanılmalıdır.

- 10) Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğrenme öğretme ortam ve uygulamalarını zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmesini destekleyecektir.
- 11) Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, İnternet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Kazanımlarla ilgili belgesel, film, simülasyon vb. materyallerden yararlanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve İnternetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle İnternette sağlanan içeriklerde intihal yapılmaması, etik kurallara ve telif haklarına riayet edilmesi hususlarında duyarlı olunmalıdır.

1.2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğrenme öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçası olan ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapılandırılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

- 1) Değerlendirme amacıyla kullanılacak ölçme araçları, öğretim programı kazanımlarının bilgi ve beceri boyutunun yanı sıra öğretim programıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler ile tutarlı olmalıdır. Ölçme araçları yapılandırılırken kazanımların ve kazanım açıklamalarının belirlediği sınırlar göz önünde bulundurulmalıdır.
- 2) Ölçme ve değerlendirme uygulamaları sadece öğrenme ürününün değil, öğrencilerin öğrenme süreçlerinin de değerlendirilmesine imkân sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır. Sürecin her aşamasında, farklı yaklaşımlar ve yöntemler kullanılarak öğrencilerin hedeflenen bilgi, beceri ve tutumları edinip edinmedikleri farklı zamanlarda ve farklı bağlamlarda gözlemlenmeli, performansları hakkında öğrencilere yapıcı geri bildirimler sağlanmalı, öğretme stratejileri alınan değerlendirme sonuçlarına göre gözden geçirilmeli ve gerek görülürse değiştirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme çalışmaları sürekli olmalıdır (Şekil 1).

Şekil 1

- 3) Değerlendirme çalışmaları, farklı öğrenci yetenek ve beceri düzeyleri, öğrencilerin gelişimsel düzeyleri, kültür ve okul/sınıf ortamı göz önünde bulundurularak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
- 4) Bilişsel becerilerin ölçülmesinde kullanılacak olan yazılı sınavlar ve ders kitaplarında yer alan ünite ve/veya konu değerlendirme bölümlerindeki sorular hazırlanırken şu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır:
 - a. Sorular sadece konu ve kavram bilgisinin değil, üst düzey olarak adlandırılan bilişsel becerilerin (analiz etme, yorum yapma, çıkarımda bulunma, değerlendirme, sorgulama, eleştirel düşünme vb.) ölçülmesine fırsat sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Yazılı sınavlarda kullanılacak madde türleri belirlenirken kazanımların temsil ettiği bilişsel beceri düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.
 - b. Yazılı sınavlarda ve ders kitaplarında yer alan sorular yapılandırılırken mümkün olduğunca öncüllerden yararlanılmalıdır. Yazılı metinler (gazete ve dergi haberleri, bilimsel makaleler, okuma parçaları, örnek olaylar, analogiler vb.), görseller (fotoğraflar, resimler, çizimler, karikatürler vb.) ve grafik düzenleyiciler (kavram haritaları, zihin haritaları, şemalar vb.) öncül olarak kullanılmalıdır. Öncül olarak kullanılan yazılı metinler öğrencilerin hayatlarının tüm alanlarında ihtiyaç duyacakları okuryazarlık becerilerini edinmelerine, görseller ve grafik düzenleyiciler ise eğitim hayatlarında ve iş dünyasında sıklıkla kullanacakları uzamsal becerilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Tek bir öncüle bağlı farklı türde ve çok sayıda soruya yer verilmesi çok adımlı akıl yürütme becerilerinin edinilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Soruların öncülün kullanılmasını, analiz edilmesini, değerlendirilmesini veya yorumlanmasını gerektirecek şekilde oluşturulmasına dikkat edilmelidir.
 - c. Sorular öğrencilerin günlük hayatla ve diğer disiplinlerle ilişkilendirme yapmalarını, eski ve yeni bilgileri birleştirmelerini sağlamalıdır. Günlük hayata dair durumların ve materyallerin kullanıldığı öncüllere dayalı sorular, öğrencilerin çıkarım yapma becerisini ölçerken edindikleri bilgileri nerede ve/veya hangi günlük hayat durumlarında kullanabileceklerine ilişkin farkındalık geliştirmelerini sağlayacaktır.
- 5) Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin değerlendirilmesinde bireysel veya grup çalışması şeklinde düzenlenmiş performans çalışmaları ve projelerden yararlanılabilir. Bunlar yapılandırılırken verilen görevlerin, gerçek hayat durumlarıyla ve diğer disiplinlerle ilişkilendirme yapılmasına, öğrencilerin daha üst öğrenim kurumlarında ve sonraki yaşantılarında kullanabilecekleri yazılı ve sözlü iletişim, araştırma yapma, iş birliği yapma, tasarım yapma, sunum yapma, rapor hazırlama, kaynak kullanma gibi becerilerini kullanmaya ve geliştirmeye teşvik edici olmasına dikkat edilmelidir.
- 6) Psikomotor ve duyuşsal becerilerin değerlendirilmesinde ise dereceli puanlama anahtarı veya derecelendirme ölçeği şeklinde tasarlanmış gözlem formlarından yararlanılabilir. Bu formlarda

öğretim programıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen tutum ve değerlere ilişkin ölçütlere (derse katılma, saygılı davranma, iş birliği yapma, sorumluluklarını yerine getirme, nezaket kurallarına uygun iletişim kurma vb.) yer verilmelidir. Gözlem formları yıl boyunca farklı zamanlarda ve sürekli olarak kullanılmalıdır. Öğrencilerin sergilemiş oldukları tutum ve davranışlara ilişkin zamanında ve yapıcı geri bildirimler verilmeli, öğrenciler olumlu tutum sergilemeleri konusunda motive edilmelidir.

1.3. YETERLİLİK VE BECERİLER

Toplumların teknoloji çağından bilgi çağına doğru ilerlemeleri ile son yıllarda meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal değişim ve gelişmeler, toplumun öğrencilerden –geleceğin bireylerinden– beklentilerini de farklılaştırmıştır. Bu gelişme ve ilerlemeler, öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma yapma, sorun çözme gibi bilişsel; sosyal ve kültürel katılım, girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi sosyal; öz denetim, öz güven, yaratıcılık, kararlılık, liderlik gibi kişisel yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamalar, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 2008 tarihinde kabul edilen Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi; Millî Eğitim Bakanlığınca öğrenci, öğretmen, okul, ilçe ve il gelişim seviyelerinin ülke genelinde yıllık olarak izlenmesi, değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan “Millî Eğitim Kalite Çerçevesi”; Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları, meslek örgütleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde ulusal ve uluslararası konu uzmanlarının katkılarıyla hazırlanan, 02/01/2016 tarih ve 29581 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi” dikkate alınarak belirlenmiştir. Yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamaların belirlenmesinde ayrıca “21. Yüzyıl Becerileri” olarak anılan yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin açıklamalar dikkate alınmıştır.

Kazanımların işleniş sürecinde bu yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasına ve geliştirilmesine yönelik yöntem ve tekniklerin kullanılması, etkinlik ve çalışmalara yer verilmesi, öğrencilerin bir üst öğretim kurumunda, meslek hayatlarında ve günlük hayatlarında başarılı ve üretken bireyler olmalarına katkı sağlayacaktır.

Tablo 1. Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Yeterlilikler ve Bu Yeterliliklerle İlgili Bilgi, Beceri ve Tutumlar

Yeterlilikler	Yeterliliklerle ilgili bilgi, beceri ve tutumlar
Ana dilde iletişim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yazılı, sözlü ve sözlü olmayan iletişim araçlarını kullanarak etkili şekilde iletişim kurma. 2. Ortamın gereklilikleri doğrultusunda iletişim kurma 3. Duygu, düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak ortama uygun ve ikna edici şekilde ifade etme. 4. Dil becerilerini olumlu ve sosyal olarak sorumlu/sağduyulu şekilde kullanma.
Yabancı dillerde iletişim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toplumsal gelenekleri, kültürel öğeleri, dil çeşitliliğini fark etme ve takdir etme. 2. Sözlü ve yazılı mesajları anlama. 3. İhtiyaçları doğrultusunda metinler okuma, okuduğunu anlama ve metin üretme. 4. Yaşam boyu öğrenmenin parçası olarak resmi olmayan dili (günlük konuşma dilini) öğrenme. 5. Kültürel çeşitliliğe saygı duyma. 6. Dil öğrenmeye ve uluslararası iletişime merak ve ilgi duyma.
Matematik yeterliliği	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matematik teorilerini, ölçümleri, temel işlemleri, formülleri, gösterimleri bilme. 2. Matematik kavram ve terimlerini anlama ve kullanma. 3. Günlük hayat durumlarında karşılaşılan problemlerin çözümünde matematiksel düşünme tarzını (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunumunu (formüller, modeller, yapılar, grafikler, tablolar) kullanma. 4. Temel matematik prensiplerini ve işlemlerini günlük durumlarda (evde ve/veya işte) uygulama. 5. Matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme.
Bilim ve teknoloji yeterliliği	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doğal hayatı anlamak için sorular sorma ve delile dayalı sonuç çıkarma. 2. İnsan eylemlerinin sebep olduğu değişimleri kavrama. 3. Bireysel olarak doğal hayata karşı sorumluluklarını kavrama. 4. Doğal hayata ilişkin temel prensipleri, temel bilimsel kavramları, metotları, teknolojiyi, teknolojik ürünleri ve işlemleri bilme. 5. Bilim ve teknolojinin doğal hayat üzerindeki etkisini kavrama. 6. Bilimsel sorgulamanın özelliklerini kavrama. 7. Sebep sonuç ilişkisi kurma. 8. Etik ve güvenlikle ilgili konular hakkında bilgi sahibi olma.
Dijital yeterlilik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bilgi çağı teknolojilerinin yapısını, günlük yaşam durumlarındaki (kişisel, sosyal ve iş yaşamında) rolünü ve sağladığı fırsatları kavrama. 2. Temel bilgisayar uygulamalarını (word işlemcisi, veri tabanları, bilgi depolama ve yönetme vb.) kavrama. 3. İş, boş zaman, bilgi paylaşımı, öğrenme ve araştırma için İnternet ve elektronik medyanın (e-posta vb.) fırsatlarını ve potansiyel risklerini kavrama. 4. Mevcut bilginin ve bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulama. 5. Etkileşimli medyanın kullanımında dikkat edilmesi gereken yasal ve etik prensipleri kavrama ve sorumluluk sahibi şekilde kullanma. 6. Bilgiyi araştırma, toplama, işleme, eleştirel ve sistematik şekilde kullanma. 7. Sunulan bilgilerin güvenilirliğini sorgulama. 8. Bilgi üretmek, sunmak ve kavramak için gerekli araçları kullanma. 9. İnternet tabanlı servislere erişme, araştırma ve kullanma. 10. Bilgi çağı teknolojilerini kültürel, sosyal ve/veya profesyonel amaçlarla kullanma.
Öğrenmeyi öğrenme	<ol style="list-style-type: none"> 1. İş ya da kariyer hedefleri için gerekli yeterlilik, bilgi, beceri ve nitelikleri bilme. 2. Kendi öğrenme stratejilerini, güçlü ve zayıf yönlerini bilme. 3. Eğitim, hizmet içi eğitim, rehberlik, danışmanlık fırsatlarını araştırma. 4. Daha sonraki öğrenmeler için gerekli okuryazarlık, matematiksel beceri ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanma becerisi edinme ve geliştirme. 5. Öğrenmesini ve kariyerini yönetme. 6. Öz disiplin ve bağımsız çalışma becerileri edinme. 7. Öğrenme sürecinin bir parçası olarak iş birlikli çalışma, heterojen gruplardan faydalanma, öğrendiklerini paylaşma. 8. Kendi öğrenmesini ve çalışmasını değerlendirme. 9. Gerek duyduğunda nasihat ve bilgi alma. 10. Kendisini motive etme ve kendisine güven duyma. 11. Problem çözme becerisi geliştirme. 12. Engel ya da değişikliklerle baş edebilme. 13. Önceki öğrenmelerinden ve deneyimlerinden yararlanma. 14. Öğrendiklerini çeşitli hayat durumlarında uygulama. 15. Öğrenme fırsatlarını arama ve değerlendirme.

Yeterlilikler	Yeterliliklerle ilgili bilgi, beceri ve tutumlar
Sosyal yeterlilikler	<ol style="list-style-type: none"> 1. Farklı toplum ve çevrelerde (örneğin, iş) kabul edilen davranış kurallarını bilme. 2. Toplum ve kültürle ilgili temel kavramları bilme. 3. Kültürel çeşitliliğin farkında olma ve saygı gösterme. 4. Milli kültürel kimliğini özümseme ve diğer kültürlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavrama. 6. Tolerans gösterme, empati kurma, dayanışma, iş birliği yapma. 7. Stresten ve çatışmalardan kaçınma. 8. Sosyoekonomik gelişmelere ve kültürler arası iletişime ilgi duyma. 9. Farklı bakış açılarına saygı duyma, ön yargıların üstesinden gelme ve uzlaşmacı bir tutum sergileme. 10. Demokrasi, adalet, eşitlik vatandaşlık, insan hakları, yerel, ulusal, uluslararası kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olma. 11. Güncel gelişmeleri takip etme. 12. Ülkesinin tarihi ve dünya tarihi hakkında bilgi sahibi olma. 13. Toplumu ilgilendiren problemlerin çözümü ile ilgilenme. 14. Toplumsal ilişkilerde ve komşuluk ilişkilerinde yapıcı katılım sağlama. 15. Toplumsal uyumu sağlamak için paylaşılan değerleri benimseme ve bunlara saygı duyma. 16. Diğer insanların özeline saygı duyma.
İnisiyatif alma ve girişimcilik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kişisel, profesyonel ve/veya iş hayatında fırsatların farkına varma. 2. Etik değerleri benimseme. 3. Etkili sunum yapma. 4. Uzlaşmacı olma. 5. Bireysel ve grup olarak çalışma. 6. Kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanıma ve sorgulama / değerlendirme. 7. Gerekli olduğunda risk alma. 8. Durum değerlendirmesi yapma. 9. Kişisel, sosyal ve iş hayatında inisiyatif alma ve yenilikçi düşünme. 10. Hedeflere ya da kişisel amaçlara ulaşmada kararlı olma.
Kültürel farkındalık ve ifade	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yerel, ulusal ve uluslararası kültürel mirasın farkında olma. 2. Önemli kültürel çalışmalar ve popüler kültür hakkında bilgi sahibi olma. 3. Kültürel ve dilsel çeşitliliğin farkında olma. 4. Yaşamda estetik faktörlerin önemini kavrama. 5. Sanat eserlerine ve sanat çalışmalarına değer verme ve takdir etme. 6. Kültürel yaşama katılma

1.4. DEĞER EĞİTİMİ

Bireyin ulusal ve evrensel değerlere sahip olması, değerler eğitimini edinip özümsemesine bağlıdır. Bu amaçla bireyin bilişsel olarak ahlaki değerlerin bireysel ve toplumsal hayata yapacağı olumlu etkileri fark etmesi, olumlu ve olumsuz değerleri ayırt etmesi, kuralları sorgulaması gerekir. Bu, çevresindeki sosyal problemler veya ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirmesi, eylemlerinin kendisinde ve çevresinde meydana getirdiği değişiklikleri izlemesi, eylemlerini gerekçelendirmesi, tarihî, millî ve manevi değerleri bilmesi ve benimsemesi, çevresindeki olayları anlamlandırması ve yorumlaması ile mümkündür. Bununla birlikte bireyin ahlaki değerlere önem vermesi, sahip olması ve geliştirmesi, olumlu değerlere uygun davranmaya ve değişik kültürleri tanımaya istekli olması, insanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri koruma ve geliştirme konusunda sorumluluk üstlenmesi, dostça ve kardeşçe yaşamaya özen göstermesi, insanların ihtiyaçlarına duyarlı olması, duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol edebilmesi, duyuşsal becerilerinin gelişimi ile doğrudan ilişkilidir.

Değerler; inanışlar, tarih, aile, kültür ve içinde yaşadıkları toplum tarafından şekillendirilir. Kişinin değerleri; aldığı kararları, yaptığı seçimleri, davranışlarını ve toplum içinde birlikte yaşadığı insanlar üzerindeki etkisini belirler. Okullar ve öğretim programları, sosyal davranış modelleri sağlayarak öğrencilerin değer sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynar. Okuldaki etkinlikler aleni ya da örtük olarak öğrencilerin değerlere ilişkin bilgi ve kavrayışlarını, birey ve toplumun bir üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmeleri için gereken becerileri geliştirmelerine yardımcı olur.

Öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler on ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 2). Bu değerler birbirlerinden kopuk değildir ve her biri farklı bir takım değerleri de içinde barındırmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler ile Bunlara İlişkin Tutum ve Davranışlar

DEĞERLER	DEĞERLERLE İLİŞKİLİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR
ADALET	Adil olma Eşit davranma Paylaşma
DOSTLUK	Diğerkâmlık Güven duyma Sadık olma Vefalı olma Yardımlaşma
DÜRÜSTLÜK	Açık ve anlaşılır olma Doğru sözlü olma Etik davranma Güvenilir olma Sözünde durma
ÖZ DENETİM	Davranışlarını kontrol etme Davranışlarının sorumluluğunu alabilme Öz güven sahibi olma
SABIR	Azimli olma Tahammül etme
SAYGI	Alçakgönüllü olma Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma Diğer insanların kişiliklerine değer verme
SEVGİ	Aile birliğine önem verme Fedakârlık yapma
SORUMLULUK	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma
VATANSEVERLİK	Çalışkan olma Dayanışma Kurallara ve kanunlara uyma Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma Toplumunu önemseme
YARDIMSEVERLİK	Cömert olma Fedakâr olma İş birliği yapma Merhametli olma Misafirperver olma Paylaşma

Değerlerin, davranışa ve tutuma dönüştürülmesi teşvik edilmeli, öğrencilerde bu değerlere ilişkin farkındalık oluşturulmalıdır. Değerler eğitimi, eğitimin özü ve ruhudur. Ayrı bir program ya da konu alanı olarak görülmemelidir. Bu bakımdan okullar ve öğretmenler bu değerleri öğretim programlarının bütünlüycü bir parçası olarak ele almalı ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine kazandırmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde değerlerin aktarılmasında, tutum ve davranışa dönüştürülmesinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

Değer eğitimi, öğretim programlarındaki ifadelerden fazlasıdır.

Değerler, yalnızca öğretim programlarında yer alan ifadeler olmaktan çıkarılmalı, öğrencilere okul içinde ve dışında değerleri pratiğe dönüştürmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanmalıdır. Değer eğitimi, öğretmenlerle başlamaktadır. Öğretmen, değerlerin aktarımında model ve kolaylaştırıcı olmalıdır. Öğretmen değerleri belirlemeli, tanımlamalı ve öğrenme ortamı ile öğretim yöntem ve stratejilerini bunların aktarılmasını sağlayacak şekilde düzenlemelidir. Değer odaklı öğretim yaklaşımı, gerçek hayat durumlarını, simülasyonları ve rol oynamayı içeren deneyimsel öğrenmeye uygundur. Kavramlar, eylem ya da davranışlarla ilişkilendirilmelidir. Yardım severlik denildiğinde bunun nasıl görüldüğü hakkında da bilgi verilmelidir. Öğrencilerin kendi ve toplum değerlerini keşfetmelerine fırsat sağlanmalıdır.

Değerler, konu anlatımı şeklinde aktarılmamalı ve öğretim programı kazanımlarından kopuk olmamalıdır.

Değerler, öğrencilere kazanımların içerik boyutu (konu) ile ilişkilendirilerek aktarılmalıdır. Konudan kopuk bir şekilde verilen değerlerin özümsemesi zor olacak, anlamlılığını ve kalıcılığını yitirecektir. Öğrenme öğretme sürecinde, değerler aktarılırken konu anlatımından ziyade öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, ilişkilendirme ve değerlendirme becerilerini kullanabileceği çalışmalara yer verilmelidir. Öğrencilerin ahlaki ikilemlerin yer aldığı metinleri, gazete haberlerini okumalarına, çıkarımda bulunabilecekleri soruları cevaplamalarına, tartışmalarına, kendi görüş ve düşüncelerini ifade etmelerine, bu ikilemlerin bireysel ve toplumsal yaşama yansımalarını değerlendirmelerine olanak sağlayan etkinliklere yer verilmelidir.

Öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri, destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.

Öğrenme öğretme ortamı, öğrencilerde olumlu his ve deneyimler uyandırmalı, kendilerini anlamalarına yardımcı olmalı, sorgulamayı desteklemeli, değerleri keşfettirmeli ve değerlere ilişkin bilgileri uygulamaya dönüştürerek anlamlı kılmalıdır. Sınıfta öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlamak için toplum bilincini geliştiren, karşılıklı sevgi, saygı ve güven ortamı oluşturulmalı; ön yargılı ithamlara, kaba hitaplara ve ayrımcılığa müsaade edilmemelidir.

Değerler aktarılırken bütüncül bir bakış açısı benimsenmelidir.

Toplumsal değerlerin özümsemesi ve aktarılması sadece sınıf ortamı ile sınırlandırılmamalıdır. Değer eğitiminde kapsamlı bir yaklaşım benimsenmeli, aile, okul çalışanları ve toplumdaki insanlar eğitim sürecine dâhil edilmelidir. Değerlerin aktarılmasında tek bir yöntem ve yaklaşıma bağlı kalınmamalı, farklı yöntem ve teknikler bir arada dengeli biçimde kullanılmalıdır.

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

2.1. T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Tarih dersleri ile öğrenciler; zaman içindeki değişimleri, geçmiş ve bugünü bağlayan derin süreklilikleri, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimleri analiz edebilirler. Bugünü oluşturan ve geleceğin şekillendirilmesine katkı sağlayan insanların, olayların, fedakârlıkların, çatışmaların ve birlikteliklerin millî kimlik ve vatandaşlık bilincinin oluşmasına etkileri hakkında bilgi sahibi olurlar. Tarihsel olay, olgu ve gelişmelere neden olan durumları o günkü koşulları dikkate alarak değerlendirebilir, bunların günümüze yansımalarını eleştirel bir gözle analiz edebilir ve yorumlayabilirler.

Geçmişe ait verileri kendine has yöntemlerle inceleyen, değerlendiren, aktaran tarih bilimi geçmişle gelecek arasında bağ kurulmasını sağlayan bir köprü niteliğindedir. İyi bir tarih eğitimi almış genç nesiller günümüzü daha iyi yorumlayabilir.

Tarih dersleri; millî ve evrensel değerleri benimsemiş, millî birlik ve beraberlik şuurunu kazanmış bir nesil yetiştirmeyi amaçlar. Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, yıkılmaya yüz tutmuş bir devletin küllerinden yeni bir devletin nasıl kurulduğunu, Türk milletinin Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için nasıl çaba gösterdiğini ve devletimizin dünya devletleri arasındaki saygın yerini yeniden nasıl aldığını açıklamaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimi'nin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin,

- 1) Atatürk'ün üstün askerlik ve devlet adamlığı yetenekleri ile inkılapçılığını kavramaları ve onu örnek almaları,
- 2) Millî Mücadele'nin sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik koşulları ile ulusal ve uluslararası boyutlarını kavramaları ve analiz etmeleri,
- 3) Millî Mücadele örneğinden hareketle Türk milletinin millî birlik ve beraberlik anlayışı içerisinde özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik duyguları ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini anlamaları,

- 4) Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabı'nın anlamını ve önemini kavramaları,
- 5) İnsan hakları, ulusal egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının ifade ettiği anlamları ve bunların Türk milleti için önemini kavramaları,
- 6) Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayarak millî ve evrensel değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
- 7) Atatürk İlke ve İnkılaplarının, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini oluşturduğunu kavramaları,
- 8) Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkiler açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmaları,
- 9) Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- 10) Her bir tarihî olayın meydana geldiği dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî özelliklerini yansıttığını kavrayarak tarihî olay, olgu ve şahsiyetler hakkında çıkarımda bulunurken anakronizme düşmeden ilgili dönemin şartları içerisinde değerlendirme yapmanın gerekliliğini kavramaları,
- 11) Birincil ve ikincil kaynaklarda yer alan kanıtları belirleme, analiz etme, yorumlama ve değerlendirmeyi içeren tarihe özgü yeterlilik ve becerileri geliştirmeleri, edindikleri bilgilerin doğruluğunu ve geçerliliğini sorgulayarak kanıtlarla desteklenen çıkarımlarda bulunmaları,
- 12) Geçmişin tarihî bilgiye dönüştürülmesi süreçlerinde tarihçilerin esas aldıkları ilkeler ile yararlandıkları yöntemleri ve kullandıkları becerileri birer yaşam becerisi haline getirmeleri,
- 13) Belirli bir tarihî olay veya olgunun farklı bakış açıları veya tarih görüşleri doğrultusunda çeşitli biçimlerde değerlendirilip yorumlanabileceği konusunda farkındalık oluşturmaları amaçlanmaktadır.
- 14) Yaşadıkları toplum, ülke ve dünyanın bugünlere nasıl geldiğinin farkındalığını kazanarak, günümüzde olup bitenleri yorumlamayı ve geleceğe yönelik projeksiyonlar oluşturabilmeyi kapsayan bir tarih bilinci geliştirmeleri,
- 15) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren millî bilince sahip vatandaş olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır.

2.2. ALANA ÖZGÜ YETERLİLİK VE BECERİLER ¹

Tarih biliminin doğası ve tarihçilerin çalışma yöntemlerine dayanan bu beceriler; öğrencilerin tarihsel kavramlar ile geçmişteki olayları, olguları, gelişmeleri, kişileri, yerleri ve ilişkileri kendi özgün bağlamları çerçevesinde ele alıp analiz ederek kavramalarını sağlamaya yönelik kapasite ve yeterlilikleri ifade eder. Tarihsel düşünme becerileri aynı zamanda; öğrencilerin kronolojik olarak akıl yürütmelerine, geçmişteki olay ve olgular arasında neden-sonuç bağlantıları kurmalarına, sosyal yapılar, kurumlar ve siyasi teşekküllerin zaman içerisinde geçirdikleri değişimleri ile süreklilik arz eden özelliklerini kavramalarına, geçmişteki olay ve olguları güncel olay ve olgularla ilişkilendirmelerine olanak sağlamayı amaçlar. Tarihsel düşünme becerileri aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Kronolojik Düşünme Becerisi: Kronolojik düşünme tarih biliminin temelidir. Kronoloji, olayların ne zaman ve hangi sırayla meydana geldiğidir. Öğrencilerin kronoloji becerisi olmadan olaylar arasındaki ilişkileri incelemesi veya tarihteki sebep-sonuç ilişkilerini açıklaması imkânsızdır. Kronoloji, tarihsel düşünmeyi düzenleyen zihinsel bir yapı işlevi görür. Bu becerinin kazandırılmasının ön şartı gün, ay, yıl, dönem, çağ, yüzyıl vb. zaman kavramları ve takvim çeşitleri ile bunlara ait temel kavramların (MÖ, MS, yüzyıl vb.) karşılaştırmalı olarak öğretilmesidir.

Tarihsel Kavrama Becerisi: Tarihsel metinlerin en belirleyici özelliklerinden biri de tarihi olayları tutarlı bir şekilde yeniden düzene koymasındır. Bunun da ötesinde tarihsel metinler; tarihin akışı içerisinde insanların eğilimlerini, karşılaştıkları sorunları, yaşadıkları karmaşık dünyayı açıklama gücüne sahiptirler. Öğrenciler; öykü, biyografi, otobiyografi ve benzeri metinleri anlamak için bu metinleri zihinlerinde canlandırarak okuma yeteneğini geliştirmelidir. Bunu yaparken birey ve grupların niyetlerini, eğilimlerini, değer yargılarını, fikirlerini, umutlarını, şüphelerini, kararlarını, güçlü ve zayıf yanlarını göz önüne almalıdır.

Tarihsel metinleri kavramak ayrıca öğrencilerin tarihsel yaklaşım edinmelerini yani geçmişteki olayları yaşadığı dönemin şartları ve kavramlarıyla ele alarak o dönemi yaşayanların bakış açısıyla inceleyebilmelerini gerektirir. Bunun için öğrenciler; geçmişe ait buluntu, belge, günlük, mektup, sanat eseri, edebi ürün vb. kaynakları incelerken geçmişini bugünün kavram ve normlarıyla değerlendirmekten kaçınmayı öğrenmeli ve olayların meydana geldiği tarihsel bağlamı göz önünde bulundurmalarıdır. Ayrıca bu önemli kazanımların ötesinde öğrenciler; tarihsel olayları yeniden açıklayan veya yorumlayan anlatıları da kavrayacak becerileri geliştirmeli, tarihsel akış içinde etkili olmuş güçler arasındaki ilişkiyi ve bu güçlerin olayların gidişatını nasıl etkilediğini analiz edebilmelidir.

^{1 1} Burada yer alan beceri ve yeterliliklerin bir kısmı <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards/standards-for-grades-k-4/historical-thinking-standards> adlı İnternet sitesinden özetlenerek tercüme edilmiştir.

Neden-Sonuç İlişkisi Kurma Becerisi: Açık bir şekilde görünmeseler de geçmişteki olay ve olgular bir veya daha fazla boyutuyla birbirleriyle ilişkili olabilmektedir. Bir olayın sonuçları veya oluşturduğu etkiler, başka bir olay veya olgunun ortaya çıkmasına yol açabildiği gibi olayın yönünün veya kapsamının belirlenmesine de sebep olabilmektedir. Öğrencilerin geçmişteki olay ve olgular arasındaki ilişkileri keşfedip bu ilişkileri göz önünde bulundurarak geçmişe bakmaları tarihi bilgiyi kendi özgün bağlamında değerlendirebilmeleri açısından önem arz etmektedir. Öğrencilerin tarihsel neden-sonuçlar arasındaki ilişkileri belirlemelerine, analiz etmelerine ve değerlendirmelerine olanak sağlanması bir olayın birden fazla sebep ve sonucunun olabileceğini kavramaları açısından da önemlidir.

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi: Geçmişin her hangi bir kesiminde birden fazla gelişmenin aynı anda meydana geldiği muhakkaktır. Bunların bazıları hızla değişip dönüşürken bazılarının da uzun süreler devam ettiği görülür. Örneğin 1946 yılından itibaren Türkiye’de çok partili siyasi hayata geçilmesine rağmen aynı dönemde insanların yaşamında çok büyük değişiklikler olmamıştır. Siyasi sistemdeki bu değişim, daha uzun bir süre zarfında toplum hayatını etkilemeye devam etmiştir. Eğer öğrenciler, “1949 yılında Türkiye’de herhangi bir şey olmamıştır.” diyorlarsa bunun nedeni öğrencilerin geçmişi yalnızca bir “olaylar listesi” olarak görüyor olmalarıdır. Değişim ve sürekliliği anlamının yollarından biri sağduyumuza güvenerek hangi dönemlerde hiçbir değişim olmadığına, hangi dönemlerde sınırlı değişimler gerçekleştiğine ve/veya hangi dönemlerde önemli değişimler meydana geldiğine bakmaktır. Değişim ve süreklilik konusunda bir yargıya varmadan önce, geçmişteki iki farklı tarih arasında veya geçmişteki bir zaman ile günümüz arasında nelerin değiştiğini ya da nelerin aynı kaldığını görmemiz gerekir. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçişte yaşanan değişimler ve devam eden durumlar buna örnek olarak gösterilebilir.

Zaman içerisinde meydana gelen değişimleri bazen gelişme veya ilerleme bazen de gerileme veya bozulma olarak nitelendiririz. Tarih içerisindeki değişimlerin geçmişteki ve günümüzdeki farklı örneklerle karşılaştırılmalarına olanak sağlayan örnek olay incelemeleri, metin (mektuplar, gazete haberleri, biyografiler vb.) ve görsel (fotoğraf, film, resim vb.) analizleri bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi: Tarihsel düşünmenin belki de hiçbir boyutu, “tarih yazmak” veya “tarih çalışmak” kadar heyecanlı ve geliştirici değildir. Tarihsel sorgulama; konu hakkındaki kanıtların yeterince zengin olduğu, olayda yer alan insanların konuşturulduğu, olayla ilişkisi olan farklı bakış açıları ve farklı geçmişlere sahip insanların çıkar, inanış ve fikirlerini yansıttığı ölçüde iyi bir sorgulama türüdür. Öğrencilerin bir dokümanı, bir kaydı, arkeolojik bir kalıntıyı veya tarihsel bir mekânı incelemeleri teşvik edilir. Tarihsel sorgulamaya bir problemin tanımlanmasıyla başlanmalıdır. Metinde sunulan tarihsel anlatının kritik noktalarında sorgulama yapmak

gerekmektedir. Bunun için geçmişe ait kanıtlar yardımıyla yani tarihsel dokümanlarla, tanıkların anlatımları, mektuplar, günlükler, buluntular ve fotoğraflarla çalışılmalı, tarihi mekânlara geziler düzenlenmeli ve sözlü tarih çalışmaları yapılmalıdır.

Kanıt temelli öğrenmeye dayanan bu süreçte, öğrencilerin belge veya buluntunun ait olduğu tarihsel dönem hakkındaki bilgileri ve bu konuya ilişkin ulaşabildikleri kaynaklar çok önemlidir. Öğrencilerin ellerindeki kanıtlar, ele alınan konuyla ilgili bir yargıya varmak ya da bir sonuç çıkarmak için bazen yetersiz olabilir. Boşlukları doldurmak, eldeki belgeleri değerlendirmek ve güçlü bir tarihsel anlatı oluşturmak daha kapsamlı bilgiler ve daha geniş bir bakış açısı gerektirir. Bu noktada öğrencilere çeşitli kaynak ve materyallere erişim fırsatı sağlanmalıdır. Bu süreçte öğrenciler; ellerindeki malzemeleri hem gerçek olmaları ve güvenilirlikleri açısından hem de sundukları bilgiler açısından sorgulamayı, aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmeyi ve elde ettikleri bilgilerden yola çıkarak kendi tarihsel metin ya da anlatılarını oluşturmayı öğrenebilirler. Böylece öğrenciler sorgulamaya dayalı araştırmanın kendi üretkenliklerine katkısını fark edeceklerdir. Yazılı tarihin bir insan yapımı olduğunu ve dolayısıyla geçmiş hakkındaki birçok yargının geçici ve tartışılabilir olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Öte yandan dikkatli bir araştırmanın geçmişle ilgili sorunların üzerindeki sis perdesini kaldırabileceğini ve daha önce ortaya atılmış iddiaları çürütebileceğini kavrayacaklardır. Sorgulamaya dayalı tarihsel araştırmaya etkin olarak katılan öğrenciler tarihçilerin geçmişi neden sürekli yeniden yorumladıklarını anlayacaklardır. Yeni yorumların sadece yeni bulunmuş kanıtlar doğrultusunda oluşturulmadığını, sonradan ortaya çıkan bakış açıları ışığında da oluşturulabileceğini öğreneceklerdir.

Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi: Öğrenciler tarihsel metni analitik bir bakış açısıyla inceleyebilen iyi bir tarih okuyucusu olmalıdır. Bunun için öğrencilerin; temel olguyu, doğru cevabı ve en geçerli yorumu bulma konusunda doğru bir bakış açısına sahip olmaları gerekir. Öğrencilere; “Amaca uygun okuyor muyum?”, “Öğrenmek istediğim bu mu?” gibi sorular sordurmak gerekir. Aksi takdirde öğrenciler her tarihsel metinde anlatılanların peşinen doğru ve gerçek olduğunu düşünebilirler. Bu tür sorunlar tarih ders kitaplarının tarihî bilgiyi geleneksel olarak aktarma biçimlerinden de kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarında olgular belirlenmiş bir sonuca doğru sıralı bir şekilde sunulmaktadır. Bu sorunun üstesinden gelebilmek için ele alınan her konuyla ilgili birden fazla kaynak kullanmak gerekir. Böylece öğrencinin diğer tarih dokümanlarını ve buluntularını kullanarak geçmişe ilişkin farklı yorumları ve yaklaşımları görmesi mümkün olacaktır.

Tarih genellikle “geçmişte meydana gelen olaylar” olarak tanımlanır ve tarihten bu anlaşılır. Fakat yazılı tarih, sadece geçmişte olan olaylar değil bu olayların neden ve nasıl olduğu hakkında tarihçi ile olgular arasında gerçekleşen diyalogdur. Öğrenciler, tarihçilerin metinlerini oluştururken farklı olguları kullanabileceklerini ve bu olguları farklı yorumlayabileceklerini kavramalıdır. Tarihsel

inceleme veya araştırma belirli bir tarihsel konu hakkındaki iddiaları inceleyip değerlendirerek eldeki kanıtlara dayalı geçici de olsa geçerli sonuçlara ulaşmaktır.

Tarihsel analiz ve yorum yapabilmek için öğrenciler tarihsel kavrama becerilerini kullanmalıdır. Örneğin tarihî bir doküman veya metnin yazarını ya da kaynağını belirleme ve geçerliliğini değerlendirme (tarihsel kavrama becerisi) birbiriyle ihtilafli tarih metinlerini karşılaştırmanın (tarihsel analiz ve yorum becerisi) ön koşuludur. Analiz yapma, kavrama ile ilgili beceriler üzerine inşa edilerek öğrenciden tarihinin kanıtlarının ve bu kanıtlardan yola çıkarak yaptığı yorumlarının sağlamlığını değerlendirmesi istenir. İyi yazılmış tarihsel metinler, öğrencilerin tarihte neden sonuç ilişkilerini analiz etmelerini kolaylaştırır. Böylece öğrenci; toplumsal değişimin nasıl olduğunu, insanın eğilimlerinin önemini, süreç ve çıktılar kargaşası içinde insanın amaçlarını ve bunların diğer etkenler tarafından nasıl etkilendiğini analiz edebilir.

Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi: Sorun merkezli analiz ve karar verme etkinlikleri, öğrencilerin geçmişte insanların kritik anlarda yüz yüze geldiği sorun ve ikilemlerle karşılaşmalarını sağlar. Kritik dönemlerin sorun veya konularıyla yüzleşmek, mevcut alternatifleri analiz etmek, tercih edilmemiş seçeneklerin sonuçlarının ne olacağı hakkında değerlendirmeler yapmak ve bunları tercih edilmiş çözüm yollarının sonuçlarıyla karşılaştırmak öğrencilerin bu konulara ilgisini ve katılımını artıracaktır.

Sorun merkezli analiz ve karar verme etkinliklerinin iyi seçilmesi, öğrencilerin demokratik vatandaşlık anlayışı geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Böylece öğrenci kamu yönetimi sorunlarını ve ahlaki ikilemleri tanımlar, sorunla ilgisi bulunan ve bu sorunun sonuçlarından etkilenmesi muhtemel olan kişilerin çıkar ve değer yargılarını analiz eder, bu ikilemi çözmek ve alternatif yaklaşımların sonuçlarını değerlendirmek için verileri kullanır, her yaklaşımın ahlaki boyutlarını değerlendirerek kazanç ve kayıplarını karşılaştırır. Böylece tarihsel sorun analizi bağlamında ve tarihsel belgede ortaya konan uzun vadeli sonuçlar ışığında insanların geçmişte uyguladıkları çözüm yollarını değerlendirir.

Geçmiş Geçmişteki İnsanların Bakış Açısıyla Bakabilme Becerisi veya Tarihsel Empati: Birçok öğrenci için geçmiş; bugünden tamamıyla farklı olan, kendilerinden farklı amaç, öncelik ve beklentilere sahip insanların çeşitli faaliyetlerde bulunduğu bir boyuttur. Diğer bir ifadeyle on beşinci yüzyıl Anadolu'sunda bir delikanlı veya genç kız olmak, günümüz Türkiye'sinde yaşayan, hangi modayı takip edeceğini, hangi marka cep telefonu veya ne tür özelliklere sahip bir tablet bilgisayar satın alacağını düşünen ve lise sonrasında eğitimine hangi alanda ve hangi üniversitede devam edeceği hususunda ailesiyle tartışmalara giren bir öğrenci için ne tür anlamlar ifade edebilir? Geçmişin kendi yaşantılarından bu derece uzak ve farklı olduğunu keşfetmek öğrenciler için oldukça zor ancak üstesinden gelinebilecek bir durumdur. Eğer öğrenciler geçmişteki sosyal yapıların nasıl ortaya çıktığını, bireyler ve grupların hangi değerlere, tutumlara ve inançlara sahip olduklarını ve bütün

bunların insan davranışlarını nasıl etkileyip yönlendirdiklerini kavrayabilirlerse geçmiş denilen o farklı dünyanın kapılarını daha da aralayabilirler. Tarihsel empati adı verilen bu beceri sayesinde öğrenciler; tarihî olay, olgu ve durumları anlatıcıların bize aktardıkları doğru, kapsamlı ve değişmez anlatılar biçiminde değerlendirilmesiyle ortaya çıkan anakronik öğrenme tuzaklarından da kurtulabilirler. Tarihsel empati; geçmişteki insanların hayatlarını ve eylemlerini çevreleyip yönlendiren sosyal, kültürel, entelektüel ve duygusal etkenleri anlamak ve geçmiş hakkında bir çıkarım veya değerlendirme yaparken bunları hesaba katmak anlamına gelir. Tarihî bir olayın kahramanı olan insanlar tam anlamıyla birbirlerine zıt inançlara veya dünya görüşlerine dayanarak hareket etmiş olabilirler. Bu yüzden tarihsel empati, geçmişte ve günümüzde birbirlerinden farklılaşan çeşitli dünya görüşlerini, bakış açılarını ve insan faaliyetlerini anlayabilmek için de önemlidir. Her ne kadar empati kavramını içerse de tarihsel empati sadece kendimizi bir başkasının yerine koyarak onun gibi hissetmek, düşünmek ve eylemde bulunmak demek değildir. Bütün bunlara ilave olarak bugündeki bizler ile geçmişteki başkaları arasındaki birçok farklılığı bilmeyi, kavramayı ve hesaba katmayı da gerektirir.

Yukarıdaki beceri ve yeterliliklerin dışında öğretim programı öğrencilerin; geçmişten bugüne yaşanmış önemli olay, olgu ve kırılma noktalarıyla ilgili farkındalığını da geliştirmeyi hedeflemektedir. Tarih derslerinde vurgulanması gereken diğer bir husus da "tarihsel önem"dir. Tarihsel önem, geçmiş anlam ve anlamlandırma amacıyla daha önceki dönemlerde olup bitmiş olay ve durumlar arasından bize ya da bugünde yaşayanlara daha anlamlı ve kıymetli görünenleri belirleyerek onlar üzerinde yoğunlaşma demektir.

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının işlevsel bir biçimde kullanılabilmesi için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar aşağıda sunulmuştur.

- 1) Bilgi, beceri ve kavram öğretimi ile dersin devamlılığı açısından 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile 9, 10 ve 11. sınıf Tarih Dersi Öğretim Programları incelenmelidir.
- 2) Birinci ünitenin kazanımlarına geçilmeden önce Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin amaçları ve önemi üzerinde durulmalıdır.
- 3) 9. sınıf Tarih Dersi'nin "Tarih ve Tarih Yazıcılığı" ünitesinde yer alan kazanımlar tarih, tarih yazıcılığı ve tarih metodolojisi ile ilgilidir. Öğrencilerin bu üniteye kazandığı bilgi ve becerileri,

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde de kullanabilmelerine yönelik etkinliklere yer verilmelidir.

- 4) Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen tarih metodolojisine dair kavramlar (kanıt, sebep-sonuç, süreklilik-değişim, benzerlik-farklılık gibi) ile dersin içeriğine özgü kavramların (Tekâlif-i Millîye, Kuvâ-yı Millîye, millî egemenlik, tam bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, meclis, insan hakları gibi) öğrenciler tarafından doğru bir şekilde öğrenilip kullanılmasına dikkat edilmelidir.
- 5) Ünite kazanımlarının sıralanışında genel olarak kronoloji esas alınmıştır. Ünite içerikleri sebep-sonuç ilişkisine dayalı kronolojik sıralama ile bütüncül bir bakış açısı kazandıracak şekilde düzenlenmiştir. Bu bakımdan kazanımların öğretim programındaki sıra ile işlenmesi uygun olacaktır.
- 6) Ders işlenişlerinde ve uygulamalarda tarihin öznesinin “insan” olduğu vurgulanarak medeniyetlerin ve kültürlerin oluşumunda kadın ve erkeğin katkısına dikkat çekilmelidir.
- 7) Öğrencilerin tarihî olayları eş zamanlı olarak (senkronik) algılamalarını sağlamak amacıyla harita, tarih şeridi vb. materyallerden yararlanılmalıdır.
- 8) Ders işlenişinde ve uygulamalar planlanırken inceleme gezilerine önem verilmelidir. Kurtuluş Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Devlet Mezarlığı Müzesi, Atatürk evleri, Anıtkabir, anıt heykeller, savaş meydanları vb. yerlere gerçek ve sanal ortamda geziler düzenlenebilir.
- 9) Tarihsel araştırma yöntemini içeren uygulamalar yapılırken imkânlar doğrultusunda kütüphane, İnternet vb. kaynaklardan yararlanma konusunda öğrenci yönlendirilmelidir.
- 10) Derste kullanılacak olan yazılı ve görsel materyaller (harita, resim, fotoğraf, karikatür, afiş, gazete, dergi, film, belgesel vb.) öğrenci seviyesine ve pedagojik ilkelere uygun olmalıdır. Film, belgesel veya animasyon gibi materyaller kazanım içeriğine ve öğrenci seviyesine uygun olarak önceden hazırlanmalı, ders işlenirken bu materyallerin tamamı yerine yalnızca ilgili kısmı kullanılmalıdır.
- 11) Ele alınan dönemin fikir, sanat, spor, müzik, edebiyat vb. alanlarında öne çıkan şahsiyetleri ile ilgili biyografi çalışmalarına yer verilebilir.
- 12) Ders içeriğine uygun olacak şekilde yerel tarih ile ilgili araştırma görevleri vererek öğrencilerin yerel tarihi ve yakın geçmişi millî tarih ile ilişkilendirmeleri sağlanmalı, bu yolla öğrencilerde millî bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturmaya çalışılmalıdır.
- 13) Öğretmenler, tarih dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Öğretmenler, sınıf düzeylerini dikkate alarak mevzuata ve kazanımlara uygun olan öğretim materyalleri (sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje, okuma parçaları ile yazılı, görsel ve işitsel biçimlerdeki birinci ve ikinci elden tarihî

kaynaklar vb.) hazırlamalı ya da EBA vb. ortamlarda var olan bu türden materyalleri derslerinde kullanmalıdır. Dijital kaynakların kullanımı hususunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kurallara uyulmalıdır. Özellikle, İnternet'ten indirilerek kullanılan materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara ve telif haklarına riayet edilmelidir.

2.3.1. Ders Kitabı Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar

- 1) Her kazanım ifadesinde ilgili konu içeriği ana hatlarıyla verilmiştir. Kazanımlara ilişkin açıklamalarda ise ilgili konuya dair sınırlamalar ve özellikle vurgulanması gereken hususlar belirtilmiştir.
- 2) Önceki öğretim programlarıyla bu öğretim programı arasında mevcut konu benzerlikleri ders kitabı yazarını yanılgıya sevk etmemelidir. Ders kitabı yazarları kazanım ve açıklamalarının kapsam ve sınırlılıkları ile her üniteye ayrılan süreyi dikkate alarak içerik ve sunum tarzını belirlemelidir.
- 3) Konu başlıklarının belirlenmesinde, başlığın ilgili konunun bütün içeriğini kapsayacak kadar genel olmasının yanı sıra öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte olmasına da özen gösterilmelidir. Kitap yazarları gerek gördüklerinde konu başlıklarının altında alt başlıklara da yer verebilirler. Ancak öğrencinin dikkatinin dağılmaması için alt başlıkların sayısı çok arttırılmamalıdır.
- 4) Ders kitabında aşağılayıcı ve düşmanlıklara zemin hazırlayan ayrıştırıcı bir dil kullanılmamalıdır.
- 5) Ders kitabındaki görsellerin nitelikli olmasına özen gösterilmelidir. Görseller konunun amaç ve içeriğine uygun olmalı; kazanımlarla, öğrenme amaçlarıyla ve içerikle ilişkilendirilmelidir.
- 6) Ders kitabı içeriği toplumsal cinsiyet eşitliği dikkate alınarak hazırlanmalıdır.
- 7) Ders kitabındaki içerik kitap yazarlarının öznel değerlendirme ve yorumlarını içermemelidir.
- 8) Konu işlenişlerinde ve kurgu metinlerde anakronizme düşülmemelidir.
- 9) Kitap yazılırken alanın temel kaynakları kullanılmalı, alana ilişkin kavram ve terimler doğru bir biçimde yazılmalıdır. Bunun yanı sıra inkılap tarihi ile ilgili bilimsel çalışmaların yayınlandığı güncel kaynaklardan da yararlanılmalıdır.
- 10) Ders kitabında ünite öncesinde öğrencilerin konuya ilgi ve meraklarını uyandıracak, hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemeye yarayacak ve onların ele alınan konuyu daha önce öğrendiklerinin yanı sıra güncel gelişmelerle ilişkilendirmelerini sağlayacak hazırlık çalışmalarına yer verilmelidir.
- 11) Ders kitabı yazımında kurum ve kuruluşların isim ve kısaltmalarına yer verilirken dönemsel farklılıklara bağlı olarak ilgili değişikliklerin yansıtılmasına dikkat edilmelidir.
- 12) Ders kitabında geçmişe dair belgelerin yanı sıra resim, şiir, roman, biyografi, hikâye ve özlü sözlere yer verilmelidir.

- 13) Her bir ünitenin içeriğine özgü olan kavramlar ünite girişinde belirtilerek konu işlenişinin uygun aşamasında açıklanmalıdır. Ele alınan konunun anlaşılabilmesi için bilinmesi elzem olan ve aynı zamanda öğrencilerin seviyesine uygun kavramlar belirlenmelidir.
- 14) Ders kitabındaki etkinlikler öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun ve kazanımlarla tutarlı olmalıdır.
- 15) Konuların işlenişinde her bir kazanım ifadesinin vurguladığı “Tarihe Özgü Beceri ve Yeterlilikler” dikkate alınmalıdır.
- 16) Ünite sonu değerlendirme bölümlerinde dokümanlarla veya görsel unsurlarla (resim, fotoğraf, grafik, tablo vb.) desteklenmiş, düşünme becerilerini kullanmayı gerektirecek ve öğrencilerin konuyla ilgili öğrenme düzeylerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli, açık uçlu (kısa veya uzun cevaplı) sorulara yer verilmelidir. Sorular yapılandırılırken soruların kazanımların gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlere uygun olmalarına dikkat edilmelidir.
- 17) Ünitelerle ilişkili görsellere, okuma parçalarına, bilimsel metinlere, etkinliklere ve özlü sözlere yer verilirken millî, manevi ve evrensel değerler göz önünde bulundurulmalıdır.

2.4. ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

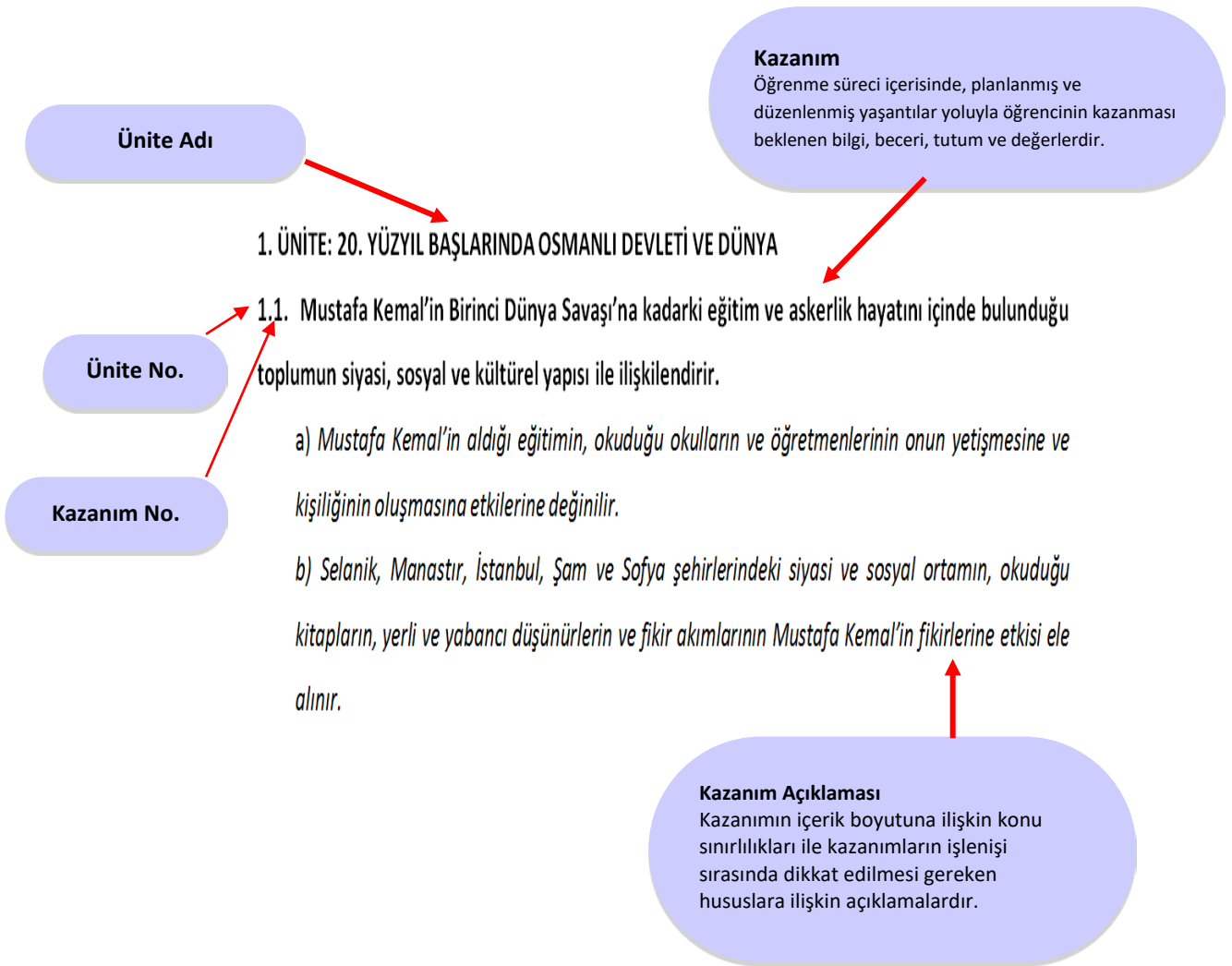
Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı’nda yer alan üniteler, kazanım sayıları ve kazanımların işlenişine ayrılacak ortalama süre aşağıda belirtilmiştir.

Ünite No.	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre / Ders saati	Oran (%)
1	20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya	4	12	16,7
2	Millî Mücadele	7	18	25
3	Atatürkçülük ve Türk İnkılabı	8	10	13,9
4	II. Dünya Savaşı ve Türkiye	6	12	16,7
5	II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya	3	6	8,3
6	Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye	3	6	8,3
7	21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya	2	8	11,1
TOPLAM		33	72	100

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

3.1. PROGRAMIN YAPISI

Ünite temelli yaklaşımla hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın yapısı ve yapıya ilişkin açıklamalar şematik olarak sunulmuştur.

3.2. ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. ÜNİTE: 20. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA

1.1. Mustafa Kemal'in Birinci Dünya Savaşı'na kadarki eğitim ve askerlik hayatını içinde bulunduğu toplumun siyasi, sosyal ve kültürel yapısı ile ilişkilendirir.

- Mustafa Kemal'in aldığı eğitimin, okuduğu okulların ve öğretmenlerinin onun yetişmesine ve kişiliğinin oluşmasına etkilerine değinilir.*
- Selanik, Manastır, İstanbul, Şam ve Sofya şehirlerindeki siyasi ve sosyal ortamın, okuduğu kitapların, yerli ve yabancı düşünürlerin ve fikir akımlarının Mustafa Kemal'in fikirlerine etkisi ele alınır.*

1.2. 20. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal ve ekonomik durumunu analiz eder.

- II. Meşrutiyet'i hazırlayan fikrî, siyasi ve sosyal gelişmelere ve bu bağlamda İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne değinilir.*
- Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı Devleti'nin sınırlarının değişmesine ve bu savaşların Osmanlı toplum yapısına etkilerine değinilir.*

1.3. I. Dünya Savaşı sürecinde Osmanlı Devleti'nin durumunu siyasi, askerî ve sosyal açılardan analiz eder.

- I. Dünya Savaşı'nın sebepleri ve Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinin gerekçeleri üzerinde durulur.*
- Osmanlı Devleti'nin savaştığı cepheleer taarruz ve savunma özellikleri de belirtilerek ele alınır.*
- Çanakkale Cephesi'ndeki deniz ve kara zaferleri ile Irak Cephesi'ndeki Kut'ül-Amâre Zaferi'ne ve Medine Müdafaası'na değinilir.*
- Mustafa Kemal'in Çanakkale, Kafkas ve Suriye Cepheleerindeki faaliyetleri ele alınır. Çanakkale Cephesi'nde etkin görev alan diğer komutanlar da tanıtılır.*
- 1915 Olayları ile Ermeni Tehciri'ne değinilir.*
- I. Dünya Savaşı sırasında Anadolu'da halkın durumu, yaşanan sıkıntılar, kıtlık ve hastalıklar, ailelerin yaşadığı dramlar üzerinde durulur.*
- Bolşevik İhtilali ile Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesinin I. Dünya Savaşı'nın seyri üzerindeki etkilerine değinilir.*

1.4. I. Dünya Savaşı'nın sonuçlarını Osmanlı Devleti ve Batılı devletler açısından değerlendirir.

- Mondros Ateşkes Antlaşması ve bu Antlaşma'nın uygulanması üzerinde durulur.*

- b) Mondros Ateşkes Antlaşması'na karşı İstanbul Hükûmetinin, Mustafa Kemal'in ve halkın tutumu üzerinde durulur.
- c) İtilaf Devletleri'nin gerçekleştirdikleri işgal ve uygulamalarla Wilson İlkeleri arasındaki çelişkiye değinilir.
- ç) Paris Barış Konferansı'na değinilir.
- d) Osmanlı dışındaki İttifak Devletleri'nin İtilaf Devletleri'yle imzaladığı barış antlaşmalarının genel esasları verilir.

2. ÜNİTE: MİLLÎ MÜCADELE

2.1. Kuvay-ı Millîye hareketinin oluşumundan Büyük Millet Meclisinin açılışına kadar olan süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.

- a) İzmir'in işgaline ve işgale tepki olarak meydana gelen gelişmelere değinilir.
- b) Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlatmasına değinilir.
- c) Millî cemiyetler ve millî varlığa düşman cemiyetler üzerinde durulur. Pontus Meselesi kısaca ele alınır.
- ç) Havza ve Amasya Genelgeleri, yerel kongreler ile Erzurum ve Sivas Kongrelerinin millî hâkimiyet ve millî birliğin sağlanması açısından önemi vurgulanır.
- d) Amiral Bristol ve General Harbord Raporları üzerinden işgallerin haksızlığına değinilir.
- e) Amasya Görüşmeleri'ne değinilir.
- f) Misak-ı Millî Kararları ve önemi üzerinde durulur.

2.2. Büyük Millet Meclisinin açılış sürecini ve sonrasında meydana gelen gelişmeleri kavrar.

- a) BMM'nin açılış gerekçeleri vurgulanarak bu meclisin genel özelliklerine değinilir.
- b) BMM'ye karşı ayaklanmalar ve ayaklanmaların bastırılması için alınan tedbirlere değinilir.
- c) İstiklal Mahkemeleri'nin kuruluş gerekçeleri, işleyişi ve bu mahkemelere getirilen eleştirilere çeşitli kaynak ve görüşlerden alıntılar yapılarak yer verilir.
- ç) Anadolu Ajansı'nın kurulmasına değinilir.

2.3. Sevr Antlaşması'nın Millî Mücadele sürecine etkilerini analiz eder.

- a) Sevr Antlaşması'nın öngördüğü sınırlar harita üzerinde gösterilir.
- b) Sevr Antlaşması'na karşı İstanbul Hükûmetinin, Mustafa Kemal'in ve halkın tutumu üzerinde durulur.

2.4. Doğu ve Güney Cephelerinde verilen mücadelelerin ülkemizin bağımsızlık sürecine katkılarını kavrar.

Doğu ve Güney Cephelerinde Türk milletinin elde ettiği başarıların ulusal ve uluslararası sonuçları üzerinde durulur.

2.5. Düzenli ordunun kurulmasından Mudanya Ateşkes Antlaşması'na kadar meydana gelen gelişmeleri Türkiye'nin bağımsızlık sürecine katkıları açısından analiz eder.

- a) Düzenli ordunun kurulmasının gerekçeleri üzerinde durulur.*
- b) Batı Cephesi'nde elde edilen askerî başarılar ve bu başarıların siyasi etkileri vurgulanır.*
- c) Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'na (1921 Anayasası) değinilir.*
- ç) Mehmet Akif Ersoy'un Millî Mücadele'deki yeri ile İstiklal Marşı'nın kabulü ve önemi üzerinde durulur.*
- d) Maarif Kongresi'nin düzenlenmesi ve önemi vurgulanır.*
- e) Tekâlif-i Milliye Emirleri'ne, bu emirlerin uygulanmasına ve Millî Mücadele sürecinde dış ülkelere gelen yardımlara değinilir.*
- f) Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz'un Millî Mücadele'deki önemi üzerinde durularak Mustafa Kemal'in bu muharebelerin kazanılmasındaki rolü vurgulanır.*

2.6. Millî Mücadele sonucunda kazanılan diplomatik başarıları ülkemizin bağımsızlığı açısından değerlendirir.

- a) Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın önemi vurgulanır.*
- b) Türkiye'nin bağımsız bir devlet olarak tanınmasında Lozan Barış Antlaşması'nın önemi vurgulanır.*
- c) Lozan Barış Antlaşması'nın maddeleri ile Sevr Antlaşması'nın maddeleri karşılaştırılır.*

2.7. Millî Mücadele sürecine katkıda bulunmuş önemli şahsiyetlerin kişilik özellikleri ile faaliyetlerini ilişkilendirir.

- a) Halide Onbaşı, Şerife Bacı, Fatma Seher Erden, Gördesli Makbule, Tayyar Rahmiye gibi kadın kahramanların Millî Mücadele'ye katkılarına değinilir.*
- b) Millî Mücadele'nin gerçekleşmesinde önemli rol oynayan İsmet İnönü, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak, Şahin Bey, Sütçü İmam gibi kahramanların şahsiyetleri hakkındaki anekdotlara yer verilir.*
- c) Millî Mücadele sürecine halkın çeşitli kesimlerinin (din adamları, çocuk, eğitimci, esnaf vb.) farklı şekillerde katkıda buldukları vurgulanır.*

3. ÜNİTE: ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILABI

3.1. Çağdaşlaşan Türkiye'nin temeli olan Atatürk ilkelerini kavrar.

Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılapçılık ilkeleri açıklanır.

3.2. Siyasi alanda meydana gelen gelişmeleri kavrar.

a) Saltanatın kaldırılması, Ankara'nın başkent oluşu, Cumhuriyet'in ilan edilmesi, Halifeliğin kaldırılması, Şer'îye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılması, Erkân-ı Harbiye Vekâletinin kaldırılması, 1924 Anayasası'nın kabulü konularına neden ve sonuçlarıyla yer verilir.

b) Siyasi alanda meydana gelen gelişmeleri Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilir.

3.3. Hukuk alanında meydana gelen gelişmelerin, Türk toplumunda meydana getirdiği değişimleri kavrar.

a) Hukuki düzenlemelerin neden yapıldığı kısaca açıklanır ve bu alanda uygulama birliğinin önemi vurgulanır.

b) Türk Medeni Kanunu'nun, aile yapısında ve kadının toplumdaki yerinde meydana getirdiği değişim vurgulanır.

c) Hukuk alanında meydana gelen gelişmeler Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilir.

3.4. Eğitim ve kültür alanında yapılan inkılapları ve gelişmeleri kavrar.

a) Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Harf İnkılabı, Millet Mektepleri, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu ele alınır.

b) 1933 Üniversite Reformu'ndan hareketle Atatürk'ün bilimsel gelişme ve kalkınmaya verdiği önem vurgulanır.

c) Atatürk'ün güzel sanatlara ve spora verdiği önem açıklanırken müzik, heykel ve resim alanlarındaki uygulamalardan ve kurumsallaşmalardan örnekler verilir.

ç) Eğitim ve kültür alanında yapılan inkılaplar ve kaydedilen gelişmeler Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilir.

3.5. Toplumsal alanda yapılan inkılapları ve meydana gelen gelişmeleri kavrar.

a) Kılık ve kıyafette yapılan düzenlemeler, tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması, takvim, saat ve ölçülerde değişiklik yapılması ile Soyadı Kanunu konuları ele alınır.

- b) Türk kadınına siyasi, sosyal ve eğitim alanlarında sağlanan haklar üzerinde durulur. Türk kadınına sağlanan siyasi haklar ile diğer ülkelerin kadınlara sağladığı siyasi hakların karşılaştırılması yapılır.
- c) Toplumsal alanda yapılan inkılaplar ve gelişmeler Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilir.

3.6. Ekonomi alanında meydana gelen gelişmeleri kavrar.

- a) İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar millî iktisat anlayışı ve tasarruf bilinci açısından ele alınır.
- b) Tarım, sanayi, ticaret ve denizcilik alanlarında yapılan çalışmalar üzerinde durulur.
- c) 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın Türkiye ekonomisine etkilerine kısaca değinilir.
- ç) Ekonomi alanında meydana gelen gelişmeler Atatürk ilkeleri ile ilişkilendirilir.

3.7. Atatürk Dönemi'nde sağlık alanında yapılan çalışmaları kavrar.

3.8. Atatürk ilke ve inkılaplarını oluşturan temel esasları Atatürkçü düşünce sistemi açısından analiz eder.

Millî tarih bilinci, vatan ve millet sevgisi, millî dil, bağımsızlık ve özgürlük, egemenliğin millete ait olması, millî kültürün geliştirilmesi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarma, millî birlik ve beraberlik, ülke bütünlüğü çerçevesinde ele alınır.

4. ÜNİTE: II. DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE

4.1. Atatürk Dönemi'nde Türkiye Cumhuriyeti'nin iç politikasındaki başlıca gelişmeleri açıklar.

- a) I. Meclisin ve II. Meclisin teşekkülündeki yöntem ve süreçlere kısaca değinilir.
- b) Cumhuriyet Halk Fırkası, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası ele alınır.
- c) Şeyh Sait İsyanı, Takrir-i Sükûn Kanunu, İstiklal Mahkemeleri ve Kubilay Olayı farklı bakış açısı ve kaynaklardan yola çıkarak ele alınır.
- ç) Mustafa Kemal'e suikast girişimine değinilir.
- d) Bu dönemde çok partili siyasi hayatın devamlılığının sağlanamamasının nedenleri üzerinde durulur.

4.2. Atatürk Dönemi'nde (1923-1938) Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasındaki başlıca gelişmeleri açıklar.

- a) Türkiye'nin Yunanistan, İngiltere, Fransa ve SSCB ile ilişkilerine değinilir.
- b) Musul sorunu ve bu soruna ilişkin Türk ve İngiliz tezleri üzerinde durulur.

- c) Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üyeliği, Balkan Antantı, Sadabat Paktı, Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Hatay'ın ana vatana katılması üzerinde durulur.
- ç) Atatürk'ün ölümüne ve İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesine değinilir.

4.3. İki dünya savaşı arasındaki dönemde dünyada meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmeleri kavrar.

- a) Birinci Dünya Savaşı sonrası kalıcı barışı sağlama çabalarına (Milletler Cemiyeti, Locarno Antlaşması ve Briand-Kellogg Paktı) değinilir.
- b) 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı (Kara Perşembe) ve etkileri üzerinde durulur.
- c) İki savaş arası dönemde etkilerini artıran faşizm, nazizm, komünizm, sosyalizm, liberalizm ve kapitalizmin genel özelliklerine ve siyasi etkilerine değinilir.

4.4. II. Dünya Savaşı'nın sebepleri, başlaması ve yayılmasıyla ilgili başlıca gelişmeleri kavrar.

- a) II. Dünya Savaşı'nın arka planında yer alan stratejik ve emperyalist rekabet vurgulanır.
- b) II. Dünya Savaşı'nın seyrini değiştiren gelişmeler (Stalingrad Kuşatması, Normandiya Çıkarması, Pearl Harbour Baskını, Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombalarının atılması) ele alınır.
- c) Birleşmiş Milletler Teşkilatının kuruluş amacına ve günümüzdeki misyonuna değinilir.

4.5. II. Dünya Savaşı sürecinde Türkiye'nin izlediği siyaset ile savaşın Türkiye üzerindeki ekonomik ve toplumsal etkilerini analiz eder.

Savaş sırasında Türkiye'nin aldığı ekonomik tedbirlerin (Millî Korunma Kanunu, Varlık Vergisi, karne uygulaması, tarımsal ürünlerin ordu ihtiyacına yönlendirilmesi) toplumsal hayata yansımalarına değinilir.

4.6. II. Dünya Savaşı'nın sonuçlarını değerlendirir.

- a) Atlantik Bildirisi, Yalta ve Postdam Konferanslarından hareketle savaşın siyasi sonuçlarına ve ortaya çıkan iki kutuplu dünya düzenine değinilir.
- b) İsrail'in kuruluşu ve Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesi ile ilgili gelişmelere yer verilir.

5. ÜNİTE: II. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TÜRKİYE VE DÜNYA**5.1. 1945-1950 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri kavrar.**

- 1945 Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (Toprak Reformu) üzerinde durulur.*
- Çok partili hayata geçişin ve Demokrat Parti’nin kurulmasının Türk demokrasi tarihi açısından önemi üzerinde durulur.*
- 1946 ve 1950 seçimleri ile seçim sistem ve usullerindeki değişimler üzerinde durulur.*

5.2. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde uluslararası ilişkilerde ve Türk dış politikasında meydana gelen gelişmeleri kavrar.

- Savaş sonrası ABD ve SSCB’nin iki küresel güç olarak ortaya çıkmasına ve bu bağlamda Varşova Paktı ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü’nün (NATO) kurulmalarına değinilir. Ayrıca bu oluşumların dünya siyasetine etkileri üzerinde kısaca durulur.*
- Truman Doktrini’nin Türkiye’nin dış politika yönelimleri üzerindeki etkisine ve bu etkilerin yansımalarına (Kore Savaşı ve Türkiye’nin NATO üyeliği) değinilir.*
- Türkiye’nin Avrupa Konseyi’ne girmesine değinilir.*

5.3. 1950’ler Türkiye’inde meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri analiz eder.

Marshall yardımlarının Türk ekonomisine etkisi (tarımda makineleşmeye bağlı olarak köyden kente göç ve sonuçları, demir yolu yapımından kara yolu yapımına dönüş) üzerinde durulur.

6. ÜNİTE: TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE**6.1. 1960 sonrasında dünya siyasetinde ortaya çıkan gelişmeleri açıklar.**

- ABD-SSCB öncülüğündeki bloklar arası rekabete ve bu rekabetin dünyaya etkilerine kısaca değinilir.*
- Arap-İsrail Savaşlarına kısaca değinilir.*
- İran-İrak Savaşı’nın sebep ve sonuçları kısaca ele alınır.*

6.2. 1960’lardan itibaren Türk dış politikasını etkileyen önemli gelişmeleri kavrar.

- Kıbrıs Sorunu’nun ortaya çıkış nedenleri (ENOSİS, Megalo İdea, EOKA), Kıbrıs Barış Harekâtı ve sonrasında meydana gelen gelişmeler üzerinde durulur.*
- Ege Adaları, Kıta Sahaneliği, Batı Trakya Türklerinin sorunları bağlamında Türk-Yunan ilişkileri üzerinde durulur.*
- Ermenilerin Türkiye’ye yönelik faaliyetlerine ve ASALA terör örgütüne kısaca değinilir.*

6.3. 1960'lardan itibaren Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeleri analiz eder.

- a) 27 Mayıs Askerî Darbesi, 1971 Muhtırası ve 1980 Askerî Darbesi ile bu olayların siyasi ve sosyo-ekonomik etkileri kısaca ele alınır.
- b) 1961 ve 1982 Anayasaları, yapıları ve insan haklarına yaklaşım tarzları bakımından karşılaştırılır.
- c) Yurt dışına ve köyden kente yapılan göçler ile bu göçlerin sosyal hayatta meydana getirdiği değişimler ele alınır.
- ç) Ekonomik alandaki liberalleşme politikalarına [serbest piyasa ekonomisi, özelleştirme, ithalat yasaklarının kaldırılması, Uluslararası Para Fonu (IMF) ile ilişkiler ve KDV uygulaması] ve bu politikaların gerekçelerine değinilir.
- d) İletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelere değinilir.

7. ÜNİTE: 21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA

7.1. 1990 sonrasında Türkiye'de meydana gelen ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeleri kavrar.

- a) GAP'ın gerçekleştirilme amacı ve bu projenin bölgeye katkılarına değinilir.
- b) Türkiye'de ortaya çıkan ekonomik krizler (5 Nisan 1994 ve 2001 Krizi, 2008 Krizi) ve bu krizlerin toplumsal yansımaları üzerinde durulur.
- c) 28 Şubat müdahalesi, 27 Nisan e-muhtırası ve 15 Temmuz darbe kalkışması ile bunların etkilerine değinilir.
- ç) 1999 depremlerinin sosyal ve ekonomik etkilerine değinilir.
- d) Terörün ve terör örgütlerinin (PKK, DAEŞ, FETÖ/PDY) ortaya çıkış nedenleri ile terörü önlemeye yönelik tedbirlere 15 Temmuz 2016 darbe kalkışması örneği üzerinden değinilir.
- e) Bilim, sanat ve spor alanlarındaki başlıca gelişmeler üzerinde durulur.

7.2. 1990 sonrasında meydana gelen siyasi gelişmeleri Türkiye'ye etkileri ve dünya siyasi konjonktürü bağlamında analiz eder.

- a) SSCB'nin dağılması ile bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerine (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan) yönelik kurulan kuruluşlara (TİKA, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türksoy, Yunus Emre Enstitüsü ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı) ve bu kuruluşların faaliyetlerine değinilir.
- b) Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasındaki ilişkiler kısaca ele alınır.

- c) *Bosna Savaşı ile bu savaş sonrasında Balkanlarda meydana gelen gelişmelere kısaca değinilir.*
- ç) *Filistin Sorunu insan hakları bağlamında ele alınır.*
- d) *1990 ve 2003 Körfez Savaşları ve bu savaşların etkileri kısaca ele alınır.*
- e) *11 Eylül Saldırıları sonrasında dünyanın çeşitli bölgelerinde meydana gelen terör eylemleri karşısında ülke ve toplumların takındıkları tavırların çeşitlilikleri vurgulanır ve örneklendirilir.*
- f) *Ermeni Sorunu bağlamında Türkiye'ye yönelik uluslararası girişimlere değinilir.*
- g) *Arap Baharı'nın Ortadoğu ve dünyaya etkileri kısaca ele alınır.*
- ğ) *Irak ve Suriye'deki siyasi gelişmeler ile bu gelişmelerin Türkiye'ye etkilerine değinilir. Bu bağlamda Türkiye'nin mülteci sorununa yaklaşımı ile diğer ülkelerin bu soruna yaklaşımları karşılaştırılır.*

